

Asia C-410/23 [Pielatak]¹**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä****Jättämispäivä:**

3.7.2023

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Puola)

Ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen tekemispäivä:

26.5.2023

Valittaja:

I. SA

Vastapuoli:

S.J.

Pääasian kohde

Valitus ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta, joka koski vaatimusta sähkön ostajan, joka on maanviljelijä, velvoittamisesta maksamaan sopimussakko määräaikaisen sähköntoimitussopimuksen ennaaikaisen irtisanomisen vuoksi.

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Ensimmäinen ennakkoratkaisukysymys koskee sitä, onko maanviljelijä, joka tekee sähköntoimitussopimuksen sekä maatilaa että kotitaloutta varten, direktiivin 93/13/EY 2 artiklan b ja c alakohdassa tarkoitettu kuluttaja. Toinen ennakkoratkaisukysymys koskee sitä, voidaanko kyseiselle viljelijälle asettaa sopimussakko tällaisesta sopimuksesta vetäytymisestä direktiivin 2009/72/EY valossa.

¹ Tämän asian nimi on kuvitteellinen nimi. Se ei vastaa oikeudenkäynnin minkään asianosaisen todellista nimeä.

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Kattavatko kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun direktiivin 93/13/ETY 2 artiklan b ja c alakohta ja siihen sisältyvä kuluttajan käsitteen määritelmä sekä kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/83/EU johdanto-osan 17 perustelukappale myös maanviljelijän, joka tekee sähköntoimitussopimuksen sekä maatilaa että kotitaloutta varten?

2. Onko sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/54/EY kumoamisesta 13.7.2009 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2009/72/EY 3 artiklan 5 ja 7 kohtaa, johdanto-osan 51 perustelukappalea sekä liitteessä I olevan 1 kohdan a ja e alakohtaa, joissa säädetään, ettei kuluttajilta saa periä maksuja sähköntoimitussopimuksesta vetäytymisen yhteydessä, tulkittava siten, että ne ovat esteenä mahdollisuudelle asettaa sopimussakko sähkön ostajalle, joka on kuluttaja, määrääjäksi tehdyn sähköntoimitussopimuksen purkamisesta (10.4.1997 annetun energialain (prawo energetyczne) 4j §:n 3a momentti).

Viitattut unionin oikeussäännöt

Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY – 2 artikla

Kuluttajan oikeuksista, neuvoston direktiivin 93/13/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 1999/44/EY muuttamisesta sekä neuvoston direktiivin 85/577/ETY ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 97/7/EY kumoamisesta 25.10.2011 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2011/83/EU – johdanto-osan 17 perustelukappale

Sähkön sisämarkkinoita koskevista yhteisistä säännöistä ja direktiivin 2003/54/EY kumoamisesta 13.7.2009 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/72/EY – johdanto-osan 51 perustelukappale, 3 artiklan 5 ja 7 kohta sekä liitteessä I olevan 1 kohdan a ja e alakohta

Viitattut kansalliset oikeussäännöt

Puolan energialaki (prawo energetyczne), 10.4.1997 – 4j §:n 3a momentti:

”3a Loppukäyttäjä voi irtisanoa määrääjäksi tehdyn sopimuksen, jonka nojalla energiayhtiö toimittaa tälle käyttäjälle kaasumaisia polttoaineita tai energiaa,

kirjallisella ilmoituksella energiayhtiölle, ilman että hänelle aiheutuu muita kuin sopimuksen sisällöstä johtuvia kustannuksia ja korvauksia.”

Puolan siviililaki (Ustawa Kodeks Cywilny), 23.4.1064 – 22¹ § (kuluttajan määritelmä), 43¹ § (elinkeinonharjoittajan määritelmä), 385¹ § (kuluttajasopimusten kielletyt ehdot), 483 §:n 1 momentti (sopimussakko), 484 § (sopimussakon määrä).

Yhteenveto tosiseikoista ja menettelystä

- 1 Yhtiö I. S.A., joka on sähköntoimittaja, teki 18.3.2017 kattavan sähkönmyyntisopimuksen S.J:n, joka on maanviljelijä, kanssa. Sähkön tulopisteeksi ilmoitettiin S.J:n maatala. Sopimuksen mukaan myynnin oli määrä alkaa 1.1.2018. Sopimus tehtiin määräajaksi 31.12.2021 asti. Siltä varalta, että sopimus irtisanottaisiin tai jätettäisiin täyttämättä ennen kyseistä päivämäärää asiakkaasta johtuvista syistä, siinä todettiin, että asiakas on velvollinen maksamaan sopimussakon yleisten sopimusehtojen mukaisesti.
- 2 S.J. ilmoitti 5.5.2017 päivätyllä kirjeellä vetäytyvänsä sopimuksesta käyttämällä kuluttajasopimuksia varten säädettyä lakisääteistä peruuttamisoikeutta. Lisäksi S.J. riitautti tehdyn sopimuksen erehdykseen vedoten ja väitti, että sopimus on pätemätön. Hän väittää, että yhtiön I. S.A. edustajat, jotka yllättivät hänet työnteossa eivätkä selittäneet kaikkia sopimusehtoja, johtivat häntä harhaan sopimusta tehtäessä.
- 3 Yhtiö I. S.A. ilmoitti 22.5.2020 päivätyllä kirjeellä, että esitetyt selitykset eivät ole tehokkaita. Se lähetti veloituslaskun, jonka mukaan S.J:n piti maksaa 7.7.2020 mennessä sopimuksen ennaikaisesta irtisanomisesta perittävä sopimussakko, ja laati laskun 1.1.2018 ja 10.1.2018 välisenä aikana toimitetun sähkön kulutuksesta.
- 4 S.J. kieltäytyi maksamasta ilmoitettuja rahamääriä. S.J:n mukaan yhtiö I. S.A. ei ole toimittanut hänelle sähköä. Laskussa ilmoitettuna ajanjaksona sähkön toimitti S.J:lle toinen yhtiö.
- 5 Yhtiö I. S.A. nosti 14.4.2021 kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa S.J:tä vastaan tämän velvoittamiseksi maksamaan toimitetun sähkön hinnan korkoineen sekä sopimussakon sopimuksen ennaikaisesta irtisanomisesta.
- 6 S.J. vaati vastineessaan kanteen hylkäämistä kokonaisuudessaan sillä perusteella, että sopimus on pätemätön, kantaja ei ole täyttänyt sopimusta ja hän itse on vetäytynyt sopimuksesta.
- 7 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi kanteen. Yhtiö I. S.A. valitti ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomiosta ennakkoratkaisua pyytävään tuomioistuimeen.

Pääasian asianosaisten ja ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen pääasialliset huomautukset

- 8 S.J. vetoaa kuluttajan ominaisuuteensa, koska sähkön jakelu ja myynti eivät koske ainoastaan maatilaa vaan ensisijaisesti hänen kotitalouttaan.
- 9 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin hylkäsi maksuvaatimuksen, vaikka se totesi, että S.J:llä ei ole kuluttajan ominaisuutta, koska siviililain 221 §:n mukaan kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, joka tekee yrityksen kanssa oikeustoimen, joka ei liity suoraan hänen taloudelliseen tai ammatilliseen toimintaansa. Sopimuksessa mainittiin kuitenkin asiakkaana ”maatila”, ja siinä tehtiin varaus, jonka mukaan sopimus ei ollut kuluttajasopimus. S.J. tosin ilmoitti, että ostettua sähköä käytettäisiin myös kotitaloudessa, mutta tämä ei ollut ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan riittävää S.J:n katsomiseksi kuluttajaksi. Hän ei näin ollen voinut käyttää kuluttajansuojalain mukaista peruuttamisoikeutta, ja hänen ilmoituksensa oli tehoton.
- 10 Sen sijaan ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin sovelsi energialain 4j §:n 3a momenttia, jonka mukaan loppukäyttäjä voi irtisanoa määräajaksi tehdyn sopimuksen, jonka perusteella energiayhtiö toimittaa tälle käyttäjälle kaasumaisia polttoaineita tai energiaa, ilman, että hänelle aiheutuu muita kuin sopimuksen sisällöstä johtuvia kustannuksia ja korvauksia.
- 11 Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan sopimussakon maksamista koskevaa vaatimusta ei ollut syytä arvioida, koska sopimussakko on siviililain 483 §:n 1 momentin mukaan korvaus vahingosta, joka on aiheutunut siitä, että luontoissuoritus on jätetty täyttämättä tai sitä ei ole täytetty asianmukaisesti. Sähkön myynnissä ostajan suorituksen kohteena on hinnan maksaminen eli rahallinen suoritus. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen mukaan S.J:tä ei voitu velvoittaa maksamaan sopimussakkoa sopimusmääräyksen nojalla siinä tapauksessa, että hän irtisanoa sopimuksen, koska hänen velvollisuutensa oli rahallinen.
- 12 Lisäksi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin katsoi, että vaatimus kulutetun energian hinnan maksamisesta oli perusteeton, koska oli todettu, että yhtiö I. S.A. ei ollut toimittanut S.J:lle lainkaan sähköä.
- 13 Valituksessaan yhtiö I. S.A. väittää, että näyttöä on arvioitu virheellisesti ja että energialain 4j §:n 3a momenttia on rikottu tulkitsemalla ja olettamalla virheellisesti, että yhtiö I. S.A:lla ei ole oikeutta vaatia sopimussakkoa sopimuksen ennenaikaisesta purkamisesta, vaikka tästä säännöksestä ilmenee yksiselitteisesti, että kuluttajalle voidaan asettaa lisäkustannuksia, kun velvollisuus niiden maksamiseen ilmenee sopimuksesta, kuten tässä tapauksessa on tapahtunut.
- 14 Yhtiö I. S.A. väittää myös, että siviililain 483 §:n 1 momenttia (joka koskee mahdollisuutta varata tietty määrä – sopimussakko – vahingonkorvaukseksi luontoissuorituksen täyttämättä jättämisestä tai virheellisestä täyttämisestä), on

rikottu, koska sitä ei ole sovellettu ja koska on virheellisesti oletettu, että sopimussakko asetetaan maksuvelvoitteen täyttämättä jättämisen perusteella, kun taas sopimussakko on varattu sitä varten, että sopimus irtisanotaan ennaikaisesti ja näin ollen sitä varten, että asiakas toimii tietyllä tavalla eikä sitä varten, että maksuvelvoite jätetään täyttämättä.

Yhteenveto ennakkoratkaisupyynnön perusteista

- 15 **Ensimmäisellä ennakkoratkaisukysymyksellä** pyritään selvittämään, onko maanviljelijä, joka ostaa energiaa sekä maatilalleen että kotitalouteensa, katsottava kuluttajaksi.
- 16 Neuvoston direktiivissä 93/13/ETY määritellään sopimukset, joihin sitä sovelletaan, sopimuskumppanien aseman perusteella sen mukaan, harjoittavatko ne sopimusta tehdessään ammatti- tai liiketoimintaa vai eivät (tuomio 21.3.2019, Pouvin ja Dijoux (C-590/17, 23 kohta)). Unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivin 93/13/ETY 2 artiklan b alakohdassa tarkoitettua kuluttajan käsitettä on arvioitava toiminnallisen kriteerin perusteella, eli on arvioitava, perustuuko kyseessä oleva sopimussuhde muuhun kuin ammatti- ja liiketoimintaan (määräys 14.9.2016, Dumitraș (C-534/15, 32 kohta)). Käsiteltävänä olevassa asiassa yksiselitteinen toiminnallinen erottelu ei ole mahdollista, koska sopimus tehtiin sekä maataloustoimintaa että kotitaloutta varten.
- 17 Direktiivissä 93/13/ETY ei ole säännöksiä sopimuksista, joilla on kaksi tarkoitusta. EU:n lainsäätäjä vain viittasi kuluttajan oikeuksista 25.10.2011 annetun direktiivin 2011/83/EU johdanto-osan 17 perustelukappaleessa nimenomaisesti siihen, että ”jos kuitenkin kyseessä on kahta päämäärää palveleva sopimus eli sopimus tehdään tarkoituksessa, joka kuuluu osittain henkilön ammattitoimintaan ja osittain muuhun kuin ammattitoimintaan ja kun ammattitoimintaan liittyvä tarkoitus on niin vähäinen, ettei se ole vallitseva sopimuskokonaisuudessa, kyseistä henkilöä olisi myös pidettävä kuluttajana”.
- 18 Unionin tuomioistuin on kuitenkin 20.1.2005 annetussa tuomiossa Gruber (C-464/01) todennut, että henkilöllä, joka on tehnyt sellaista hyödykettä koskevan sopimuksen, jota käytetään osittain hänen ammattiinsa tai elinkeinotoimintaansa liittyvään tarkoitukseen ja osittain ei, ei ole oikeutta vedota kuluttajansuojalainsäädäntöön, ”ellei ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvä tarkoitus ole toisarvoinen siten, että sitä on pidettävä vähäpätöisenä tarkasteltaessa kyseessä olevaa toimea kokonaisuudessaan, *eikä sillä, että ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittymätön tarkoitus on pääasiallinen, ole vaikutusta tässä suhteessa*”.
- 19 Toisaalta unionin tuomioistuin totesi 27.10.2022 annetussa tuomiossa S. V. (C-485/21, 27 kohta), että kuluttajansuojaa saa henkilö, joka on kiinteistön hallinnointia koskevan sopimuksen sopimuspuoli, jos hän ”ei käytä tätä huoneistoa *yksinomaan* ammatti- tai liiketoimintaansa kuuluviin tarkoituksiin”.

Unionin tuomioistuin siis viittaa tässä tapauksessa yksinomaisen ammatti- tai liiketoimintaan käytön arviointiperusteeseen.

- 20 Tätä taustaa vasten on kysyttävä, miten kuluttajan käsitettä on tulkittava direktiivin 93/13/ETY 2 artiklan b alakohdan valossa tapauksessa, jossa sopimus liittyy osaksi kuluttajaan ja osaksi elinkeinotoimintaan. Onko tällaisessa tapauksessa tarpeen selvittää sopimuksen pääasiallinen tarkoitus vai onko riittävää vain todeta, että sopimus ei ole yksinomaan ammattiin tai elinkeinotoimintaan liittyvä? Tuomioistuimen vastaus mahdollistaa näin ollen sopimusten, joilla on kaksi tarkoitusta ja jotka palvelevat yhtä lailla sekä maatilaa että kotitaloutta, arvioinnin. Koska kuluttajansuojan välineiden soveltamisalaa pyritään laajentamaan, on syytä vahvistaa, mitkä arviointiperusteet ovat hyväksyttäviä kuluttajansuojan kannalta.
- 21 **Toisella ennakkoratkaisukysymyksellä** pyritään selvittämään, onko kansallinen säännös, jossa säädetään mahdollisuudesta asettaa sähkön ostajalle, joka on kuluttaja, sopimussakko määräaikaisen sähköntoimitussopimuksen ennaikaisesta purkamisesta, yhteensopiva unionin oikeuden kanssa.
- 22 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen epäilyt liittyvät energialain 4j §:n 3a momenttiin, jonka mukaan loppukuluttaja voi irtisanoa sähköntoimitussopimuksen ilman, että hänelle aiheutuu kuluja ja korvauksia, jotka eivät käy ilmi sopimuksen sisällöstä. Tässä säännöksessä siis viitataan sopimukseen, jossa sopimuspuolet voivat määritellä sopimuksen keston ja irtisanomisehdot.
- 23 Nämä epäilyt liittyvät direktiiviin 2009/72/EY. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tässä direktiivissä ilmaistaan ensisijainen energiantoimittajan vapaan vaihtamisen periaate sekä erityinen kuluttajansuoja. Jäsenvaltioiden on toteutettava asianmukaiset toimenpiteet loppukäyttäjien suojelemiseksi ja varmistettava erityisesti, että heikossa asemassa olevia asiakkaita suojellaan asianmukaisilla toimenpiteillä. Ainakin kotitalousasiakkaiden osalta näihin toimenpiteisiin on kuuluttava liitteessä I esitetyt toimenpiteet. Toimittajan vaihtamiseen liittyä läheisesti myös mahdollisuus vetäytyä sopimuksesta.
- 24 Säännösten tarkoituksena on yhtäältä suojella sähkön ostajia, erityisesti kuluttajia, ja taata heidän oikeutensa ja toisaalta turvata se, että unionin sähköalan yritykset voivat tarjota kuluttajille palvelujaan tasapuolisesti. Tässä yhteydessä ennakkoratkaisua pyytävä tuomioistuin viittaa unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, joka ilmenee erityisesti 7.9.2016 annetusta tuomiosta ANODE (C-121/15, 36 kohta), 30.4.2020 annetusta tuomiosta Overgas Mrezhi ja Balgarska gazova asotsiatsia (C-5/19, 56 kohta) ja 14.10.2021 annetusta tuomiosta Viesgo Infraestructuras Energéticas (C-683/19, 44 kohta). Tässä oikeuskäytännössä määritellään direktiivin 2009/72 mukaisesti edellytykset, joiden täytyessä valtio voi puuttua sähkön hinnoitteluun, vaikka puuttuminen muodostaa esteen kilpailukykyisten sähkömarkkinoiden toteutumiselle.

- 25 Ydinkysymys, joka liittyy taattuun oikeuteen vaihtaa vapaasti sähkötoimittajaa, koskee sitä, voidaanko sähkön ostajalta, joka on kuluttaja, periä maksu, kun hän irtisanoo määräaikaisen sopimuksen. Direktiivin 2009/72/EY 3 artiklan 7 kohdasta, luettuna yhdessä liitteessä I olevan 1 kohdan a ja e alakohdan kanssa, ilmenee, että asiakkaalta, joka on kuluttaja, ei voida periä maksuja toimittajan vaihtamisen ja sopimuksesta vetäytymisen yhteydessä.
- 26 Energialaissa ei kuitenkaan säädetä tällaisesta poissulkemisesta. Loppukäyttäjä voi kansallisella tasolla energialain 4j §:n 3a momentin mukaan irtisanoa määräajaksi tehdyn sähkötoimitussopimuksen ilman, että hänelle aiheutuu muita kuin sopimuksen sisällöstä johtuvia kustannuksia ja korvauksia. Tämän säännöksen mukaan tällaisessa sopimuksessa voidaan määrätä, että käyttäjältä voidaan periä sopimuksessa määrätyt ”kulut ja korvaukset”. Energialaissa ei määritellä muita perusteita näille kustannuksille ja korvauksille eikä siinä säädetä poissulkemisesta kuluttajien osalta.
- 27 Kuluttajien osalta kansallisen oikeuskirjallisuuden mukaan on vain sallittua todeta suhteettoman suuri kuluttajalle sopimuksen irtisanomisesta asetettu sakko pätemättömäksi. Näin ollen sopimussakon määrä voidaan tarkistaa osana väärinkäytösten valvontaa. Tämä pätee erityisesti, kun tällaiset sopimussakot tekisivät määräaikaisten sopimusten irtisanomisesta käytännössä mahdotonta, millä rikottaisiin energialain 4j §:n 3a momenttia, jonka mukaan määräaikainen sopimus voidaan irtisanoa.
- 28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että tällaisten kuluttajille asetettavien sopimussakkojen sallittavuus voi tehdä tyhjäksi direktiivin 2009/72/EY 3 artiklan 5 ja 7 kohdan suojaavat toiminnot.